

Оксана Глушко – кандидат педагогічних наук, науковий співробітник відділу порівняльної педагогіки Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ, Україна.

Коло наукових інтересів: порівняльна педагогіка, освітня політика Європейського Союзу, її особливості та реалізація, питання теорії та практики модернізації шкільної освіти в європейському регіоні, освітні реформи та педагогічні інновації у країнах ЄС та в Україні, трансформації змісту освіти на компетентнісні засади.

✉ glushko.oks74@gmail.com

🆔 <https://orcid.org/0000-0003-0101-9910>

УДК 37.014.3:061.1ЄС

<https://doi.org/10.32405/2411-1317-2023-4-35-45>

ЄВРОПЕЙСЬКА РАМКА ОСОБИСТІСНОЇ, СОЦІАЛЬНОЇ ТА НАВЧАЛЬНОЇ КЛЮЧОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ (LIFESOMP): КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ВИМІР

Анотація. Автором наголошено на трансформаційних процесах у європейському освітньому просторі, де компетентнісний підхід у навчанні дедалі більше відіграє ключову роль. Охарактеризовано мету Європейської рамки особистісної, соціальної та навчальної ключової компетентності (LifeComp). Зазначено, що «особистісна, соціальна та вміння вчитися» компетентність була визнана ключовою, відповідно до Рекомендації Європейського Парламенту та Ради Європи щодо ключових компетентностей для навчання впродовж життя (2018 р.). Рамка LifeComp розглядає «Особистісну, соціальну та навчальну» як набір компетентностей, що стосуються всіх сфер життя, які можна набути через формальну, неформальну та інформальну освіту. Обґрунтовано важливість формування та розвитку ключових і трансверсальних компетентностей у громадян, оскільки вони сприяють і забезпечують основу успішного професійного розвитку кожної людини, особистої її реалізації та активному громадянству.

Проведений аналіз Європейської рамки особистісної, соціальної та навчальної ключової компетентності свідчить про її концептуальний та інноваційний характер. Визначено перелік компетентностей та розглянуто структуру Рамки LifeComp.

Підкреслюється, що у Рамці LifeComp визначені саме ті компетентності, яким можна навчити, зокрема в школі. Зроблено висновок, що LifeComp може бути використана як основа для розробки навчальних програм і навчальних заходів, що сприяють особистісному, соціальному розвитку та вмінню вчитися. Визначено перспективи подальших досліджень, які полягають у використанні Рамки LifeComp у сфері освітньої політики та на практиці в освітніх закладах.

Ключові слова: Європейська довідкова рамка ключових компетентностей для навчання впродовж життя; Європейська рамка особистісної, соціальної та навчальної ключової компетентності; Європейський Союз; загальна середня освіта; ключові компетентності; навички; трансверсальні компетентності.

Постановка проблеми. Розвиток ключових компетентностей для всіх, сьогодні є базовим постулатом Європейського освітнього простору, де кожен повинен мати рівний доступ до якісної

освіти і навчання, можливості та мотивацію до навчання впродовж життя. У сучасному світі молодим людям потрібен широкий спектр компетентностей, щоб стати успішними у професії, особистісно реалізованими, активними громадянами. З утвердженням компетентнісної ідеї в освіті Європейського Союзу, настає період її подальшого розвитку, самовдосконалення та ефективної імплементації.

В умовах трансформації вітчизняної освіти, зокрема оновлення змісту базової середньої освіти та переходу від знаннєвої до компетентнісної парадигми, надзвичайно актуальним є осмислення теорії та освітніх практик, що застосовуються у зарубіжжі з досліджуваної проблеми. У Концепції Нової української школи та Законі про освіту (2017), Про загальну середню освіту (2020), Державному стандарті початкової освіти (2018), Державному стандарті базової середньої освіти (2020), Концепції цифрової трансформації освіти і науки на період до 2026 року (2021) акцентується увага на реформуванні вітчизняної освіти на компетентнісних засадах, потребі волюнтаризму громадянами ключовими та наскрізними компетентностями і навичками, що відповідає тенденціям в сфері освітньої політики Європейського Союзу.

Щоб упоратися зі складними трансформаційними змінами, які відбуваються в світі, громадяни повинні постійно розвивати свої компетентності, які дозволять їм успішно та ефективно долати різноманітні труднощі на роботі, в особистій сфері, у суспільстві. Узагальнюючим дослідженням з цього напрямку стала Європейська рамка особистісної, соціальної та навчальної ключової компетентності (2020), яка безумовно сприятиме подальшому формуванню європейського освітнього простору, а також розвитку якісної освіти. Саме осмислення концептуальних положень, інновацій, запропонованих у документі є актуальним для української освіти. В умовах оновлення змісту базової середньої освіти в Україні та розвитку освіти на компетентнісних засадах, надзвичайно важливим є вивчення теорії та освітніх практик зарубіжжя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження вітчизняних та зарубіжних учених охоплюють широкий спектр проблем реалізації компетентнісної ідеї в освітній сфері. Зважаючи на багатоаспектний характер проблеми, серед напрямів досліджень вбачаємо необхідним виокремити:

- роль міжнародних організацій у розробці та впровадженні компетентнісної ідеї, сутнісних характеристик ключових компетентностей (Lokshyna, 2018; Локшина, 2019; Глушко, 2021);
- питання розвитку компетентнісної освіти в Україні, модернізація змісту освіти на компетентнісних засадах, особливості формування в учнів ключових і предметних компетентностей (Глушко, 2017; Liashenko, 2019; Ляшенко & Топузов, 2021; Topuzov, & Golovko, 2019);
- аналіз та висвітлення стратегічних підходів до питань розвитку цифрової освіти, питання формування, стандартизації та оцінювання інформаційно-комунікаційної компетентності та цифрової грамотності людини у вітчизняній освіті та зарубіжжі (Биков, 2021; Кремень, Гриневич, Луговий, & Таланова, 2021; Овчарук, 2020; Шпарик, 2021).
- формування в учнів трансверсальних (наскрізних) компетентностей і навичок (Dzhurylo, Hlushko, & Shparyk, 2021; OECD, 2018; OECD, 2019);
- питання розвитку міжкультурної компетентності учнівської молоді, принципи оцінювання міжкультурної, багатомовної компетентності (Редько & Теличко, 2022; Barrett, 2018; Borghetti, & Barrett, 2023).

Отже, проблема розвитку ключових і наскрізних компетентностей в шкільній освітній практиці широко вивчається, аналізується, дискутується у науковому просторі в контексті сучасних глобальних, регіональних та національних викликів та змін. Незважаючи на те, що сутнісні характеристики ключових компетентностей загалом широко розкриті у дослідженнях, як зарубіжних, так і вітчизняних науковців, освітніх експертів, виявилось, що сфера особистісної, соціальної та навчальної ключової компетентності у контексті концептуального виміру розкрито обмежено, що створило обґрунтовані передумови для цього дослідження.

Метою статті є опис Європейської рамки особистісної, соціальної та навчальної ключової компетентності та її дескрипторів у контексті сучасної реформи освіти та викликів сьогодення, окреслення напрямів використання Рамки LifeComp.

Виклад основного матеріалу дослідження. У 2006 р. Європейським Парламентом та Європейською Радою була прийнята Європейська довідкова рамка ключових компетентностей для навчання впродовж життя (Key Competencies for Lifelong Learning) з метою запровадження основних її ідей у державах-членах. Серед важливих новацій: затверджено перелік ключових компетентностей; наголошено на необхідності підтримки освітньої та соціальної політики з формування й розвитку ключових компетентностей у молоді вже по завершенню формальної освіти для забезпечення кар'єрного успіху й особистісного розвитку. Варто підкреслити, що ключовими компетентностями визнано не тільки знання, вміння, ставлення у відповідному контексті, а також здатність застосовувати їх у реальному житті (робота, освіта, особистий чи професійний розвиток) (Council of the European Union, 2006).

У травні 2018 р. Рада Європейського Союзу прийняла оновлену Рекомендацію щодо ключових компетенцій для навчання впродовж життя, в якій зазначено основний набір навичок і компетентностей, необхідних для роботи та життя у XXI столітті. Довідковою Рамкою було визначено вісім ключових компетентностей, вони включають грамотність, мовну компетентність, математичну компетентність та компетентності в науці, техніці та інженерії, а також цифрову компетентність, особистісну, соціальну і навчальну компетентність, громадянство, підприємливість, а також культурну обізнаність і самовираження. Зокрема, колишня компетентність «уміння вчитися» була доповнена більш ширшим змістом й отримала назву «особистісна, соціальна та вміння вчитися» (Council of the European Union, 2018). Зазначена компетентність тісно пов'язана із компетентністю культурної обізнаності й самовираження, а також із громадянською компетентністю.

Глобалізація, цифровізація, стрімкий технологічний розвиток, вплив штучного інтелекту на всі сфери життя людей є визначальними тенденціями сучасного світу, які змінюють вимоги ринку праці та навички, необхідні працівникам для досягнення успіху. Створення нових моделей праці спонукають людей до оновлення власних навичок і компетентностей упродовж усього життя. В оновленій Рамці зазначено, що ключова компетентність «Особистісна, соціальна та вміння вчитися» базується на застосуванні позитивного ставлення до особистого, соціального та фізичного благополуччя й до навчання впродовж життя. В умовах невизначеності, людині важливо залишатися стійкою і впевненою, вміти мотивувати себе, ставити цілі й послідовно їх досягати. Уміти ефективно управляти часом, бути обізнаним в інформаційному потоці, критично мислити, розрізняти інформацію від фейків, конструктивно співпрацювати з іншими, вміти керувати власним навчанням та кар'єрою. Під час перегляду ключових компетентностей, експертами наголошувалося на важливості врахування аспектів особистісного й соціального розвитку на всіх рівнях освіти (Council of the European Union, 2018).

Європейська рамка особистісної, соціальної та навчальної ключової компетентності (LifeComp), 2020 р. Європейські організації та інституції, зокрема Європейський дослідницький центр (JRS) у співпраці з Генеральним директором з питань освіти, молоді, спорту та культури (Directorate-General for Education, Youth, Sport, and Culture (DG EAC)) Європейської комісії розробили Європейську рамку особистісної, соціальної та навчальної ключової компетентності (LifeComp: The European Framework for Personal, Social and Learning to Learn Key Competence, 2020). Рамка стала наступним етапом розвитку компетентнісної ідеї в країнах ЄС та світі. Це вже третя рамка компетентностей для громадян, до розробки якої долучився Об'єднаний дослідницький центр, серед інших Рамка цифрової компетентності для громадян, (The Digital Competence Framework for Citizens – DigComp DigComp), та Рамка підприємницької компетентності (Entrepreneurship Competence Framework, EntreComp) (Sala, Punie, Garkov, & Cabrera Giraldez, 2020, р. 4). Розробники Рамки акцентують увагу на її концептуальному, а не директивному характері.

Структура LifeComp розглядає «Особистісні, соціальні та вміння вчитися» як набір компетентностей, що застосовуються до всіх сфер життя, які можна отримати через формальну, інфор-

мальну та неформальну освіту та можуть допомогти громадянам бути особистісно та професійно реалізованими, соціально активними та свідомими громадянами. Щоб упоратися із непередбачуваними викликами, різноманітними ситуаціями люди мають активувати різні компетентності, що входять до цієї Рамки. Отже, усі компетентності, що включені до Рамки LifeComp є однаково актуальними, необхідними, взаємопов'язаними і взаємодоповнюючими, і їх слід розглядати як частини одного цілого.

Головна ідея Рамки полягає у визначенні саме тих компетентностей, яким можна навчити, зокрема в школі. Водночас, громадяни можуть стати усвідомленими, активними учасниками, діячами у виборі свого навчального та професійного шляху, якщо виокремлені компетентності будуть наполегливо і системно запроваджуватися в різноманітних європейських освітніх програмах. Якщо розглядати на рівні шкільної освіти, це може бути, наприклад включення нових тем у навчальні програми, або включення цієї компетентності вже в існуючі навчальні предмети. Зокрема, у формальній освіті, програми направлені на розвиток в учнів саморегуляції, емпатії, подолання проблем у спілкуванні, налагодження співпраці, безумовно дають значний ефект, мають позитивний вплив не тільки на розвиток ключових і трансверсальних компетентностей, а також сприяють підвищенню академічної успішності учнівської молоді. Отже, освіта в різних її видах (формальна, інформальна та неформальна) є основним засобом, що допомагає учням розвивати цю компетентність. Розробники Рамки вважають, що її можливо адаптувати до різних освітніх контекстів (Sala, Punie, Garkov, & Cabrera Giraldez, 2020). З огляду на сучасну тенденцію щодо навчання впродовж усього життя, Рамка LifeComp має на меті охопити різні рівні та сфери освіти і навчання, від раннього дитинства до професійної, неформальної освіти та освіти дорослих.

Наразі, Рамка LifeComp складається з трьох взаємопов'язаних сфер компетентностей: особистісної, соціальної та вміння вчитися. Кожна сфера включає наступні компетентності: саморегуляція, гнучкість, благополуччя (особиста сфера), емпатія, комунікація, співпраця (соціальна сфера), розвиток мислення, критичне мислення та управління навчанням (сфера «вміння вчитися»). Кожна компетентність, своєю чергою, має три дескриптори, які загалом відповідають моделі «усвідомлення, розуміння, дія». Їх не слід розуміти як ієрархію різних рівнів, за якою одні є передумовами для інших. Усі вони повинні розглядатися між собою як взаємодоповнюючі та необхідні. Отже, структура Рамки складається із трьох сфер і послідовного опису кожної із дев'яти визначених компетентностей із трьома дескрипторами відповідно, див. Табл. 1. (Sala, Punie, Garkov, & Cabrera Giraldez, 2020, p. 8).

СФЕРА	КОМПЕТЕНТНОСТІ	ДЕСКРИПТОРИ
ОСОБИ-СТІСНА	P1 Саморегуляція Усвідомлення та управління емоціями, думками та поведінкою	P1.1 Усвідомлення та вираження особистих емоцій, думок, цінностей та поведінки
		P1.2 Розуміння та регулювання особистих емоцій, думок і поведінки, включаючи реакції на стрес
		P1.3 Виховання оптимізму, надії, стійкості, самоєфективності та цілеспрямованості для підтримки навчання та дій
	P2 Гнучкість Здатність управляти перехідними періодами, змінами та ситуаціями невизначеності, а також протистояти викликам	P2.1 Готовність переглянути свої погляди та способи дій у зв'язку з появою нових фактів
		P2.2 Розуміння та прийняття нових ідей, підходів, інструментів та дій у відповідь на зміну контексту
		P2.3 Управління змінами в особистому житті, соціальному житті, роботі та навчанні, роблячи свідомий вибір і ставлячи конкретні цілі

ОСОБИ- СТІСНА	P3 Добробут Прагнення бути задоволеним життям, турбота про фізичне, психічне та соціальне здоров'я; прийняття сталого способу життя	P3.1 Усвідомлення того, що індивідуальна поведінка, особистісні характеристики, соціальні та екологічні фактори впливають на здоров'я та благополуччя
		P3.2 Розуміння потенційних ризиків для благополуччя, використання достовірної інформації та послуг у сфері охорони здоров'я та соціального захисту
		P3.3 Прийняття сталого способу життя, який поважає навколишнє середовище, забезпечує фізичне та психічне благополуччя як окремої людини, так і всіх разом, одночасно сприяє соціальній підтримці
СОЦІАЛЬ- НА	S1 Емпатія Розуміння стану іншої людини, її емоцій, переживань і цінностей та надання відповідної реакції на них	S1.1 Усвідомлення емоцій, переживання, досвіду та цінностей іншої людини
		S1.2 Розуміння емоцій, відчувати почуття, переживання іншої людини та здатність проактивно приймати її точку зору
		S1.3 Чуйність до емоцій та переживань іншої людини, усвідомлення того, що групова приналежність впливає на ставлення до неї
	S2 Комунікація Використання відповідних комунікаційних стратегій, предметно-спеціальних кодів та інструментів залежно від контексту та контенту	S2.1 Усвідомлення потреби в різноманітних комунікативних стратегіях, мовних регістрах та інструментах, адаптованих до контексту та змісту
		S2.2 Розуміння та управління взаємодією та розмовами в різних соціокультурних контекстах та ситуаціях, специфічних для певної галузі
		S2.3 Слухати інших та брати участь у розмовах з упевненістю, наполегливістю, чіткістю та взаємністю як в особистому, так і в соціальному контекстах
	S3 Співпраця Участь у груповій діяльності та командній роботі, визнаючи та поважаючи інших	S3.1 Прагнення зробити внесок у загальне благо та усвідомлення того, що інші можуть мати іншу культурну приналежність, походження, переконання, цінності, погляди чи особисті обставини
		S3.2 Розуміння важливості довіри, поваги до людської гідності та рівності, уміння вирішувати конфлікти та обговорювати розбіжності для побудови та підтримки справедливих і конструктивних відносин, взаємодій
		S3.3 Справедливий розподіл завдань, ресурсів та відповідальності в групі з урахуванням її конкретної мети; заохочення висловлення різних поглядів та прийняття системного підходу

НА- ВЧАЛЬНА	L1 Мислення зростання Віра у свій потенціал та потенціал інших, постійно навчатися та прогресувати	L1.1 Усвідомлення та впевненість у власній здатності та здатності інших навчатися, вдосконалюватися та досягати успіху завдяки праці та самовідданості
		L1.2 Розуміння того, що навчання – це процес, який триває все життя і вимагає відкритості, допитливості та цілеспрямованості, вмотивованості
		L1.3 Аналізувати відгуки, зворотній зв'язок від інших людей, а також успішний і невдалий досвід, щоб продовжувати розвивати свій потенціал
	L2 Критичне мислення Оцінка та самостійний аналіз інформації на підтримку аргументованих висновків, розроблення інноваційних рішень	L2.1 Усвідомлення потенційної упередженості даних та власних обмежень при зборі достовірної та надійної інформації та ідей з різноманітних та авторитетних джерел
		L2.2 Порівнювати, аналізувати, оцінювати та синтезувати дані, інформацію, ідеї та медіа-повідомлення для того, щоб робити логічні висновки
		L2.3 Розробка креативні ідеї, синтез та поєднання концепцій та інформації з різних джерел з метою вирішення проблем
	L3 Управління навчанням Участь у груповій діяльності та командній роботі, визнаючи та поважаючи інших	L3.1 Усвідомлення власних навчальних інтересів, процесів та бажаних стратегій, разом із навчальними потребами та необхідною підтримкою
		L3.2 Планування та реалізація навчальних цілей, стратегій, ресурсів та процесів
		L3.3 Рефлексія та оцінювання цілей, процесів і результатів навчання та побудови знань, встановлення взаємозв'язків між областями

Таблиця 1 Структура Рамки LifeComp

Джерело: Sala, Punie, Garkov, & Cabrera Giraldez, 2020, p. 20.

Для візуалізації Рамки LifeComp було вибрано метафору дерева, яка підкреслює динамічну взаємозалежність усіх компетентностей людини та моделі їх зростання з часом. Кожен елемент дерева однаково необхідний для його розвитку в цілому. Коріння і крона ростуть одночасно і однаково необхідні для життєдіяльності і процвітання дерева як живої істоти.

Рис. 1 Візуальне зображення Рамки LifeComp
Джерело: Sala, Punie, Garkov, & Cabrera Giraldez, 2020, p. 22.

Метафора дерева, яка була вибрана експертами Рамки LifeComp, має на меті підкреслити, що особистісний розвиток людини відбувається в соціокультурному контексті. Також цей візуальний образ допомагає визнати та зрозуміти роль соціальної екосистеми та контекстуальних факторів у сприянні або перешкоджанні розвитку особистості (Sala, Punie, Garkov, & Cabrera Giraldez, 2020, p. 21–23).

Висновки дослідження та перспективи подальших розвідок. Описана нами Європейська рамка особистісної, соціальної та навчальної ключової компетентності (LifeComp), 2020 р, яка за задумом розробників є концептуальним документом зосереджена на розгляді дев'яти компетентностей: саморегуляція, гнучкість, благополуччя (особиста сфера), емпатія, комунікація, співпраця (соціальна сфера), розвиток мислення, критичне мислення та управління навчанням (сфера «вміння вчитися»). Кожна компетентність ілюструється трьома дескрипторами.

Зроблено висновок, що LifeComp може бути використана як основа для розробки навчальних програм і навчальних заходів, які сприяють особистісному, соціальному розвитку та вмінню вчитися у людини. Важливо, щоб у навчальних програмах шкіл охоплення ключовими компетентностями, зокрема «особистісною, соціальною та вміння вчитися» компетентністю було комплексним і збалансованим. Подальші дослідження доцільно розгорнути у сфері використання Рамки LifeComp у шкільних програмах на різних рівнях з урахуванням того, що визначені компетентності та дескриптори можна інтегрувати в різні предмети, навчальну та навчально-виховну діяльність. Акцентовано, що освіта (формальна, інформальна та неформальна) відіграє вирішальну роль у тому, щоб надати можливість дітям та молоді сформувати і розвинути компетентності, визначені у Рамці LifeComp і в такий спосіб створити умови для найкращого старту в житті й для подальшої ефективної їх інтеграції в соціумі.

Рамка, не є директивною, вона направлена на окреслені проблеми щодо необхідності розвитку певних компетентностей, які в ній визначені. Важливо, при імplementації Рамки в шкільні

навчальні програми передбачити використання інноваційного педагогічного досвіду із застосуванням наприклад, міжпредметного підходу, особистісно орієнтованого підходу до навчання, технологій групової навчальної діяльності, проєктних технологій тощо.

Проведене дослідження не є вичерпним та не розкриває усіх аспектів «особистісної, соціальної та вміння вчитися» компетентності. Потребує подальших розвідок на предмет ретельного аналізу визначених Рамкою LifeComp компетентностей та дескрипторів для вивчення можливостей застосування їх у сфері освітньої політики та у вітчизняній освітній практиці.

Використані джерела

- Биков, Ю. В. (2021). Формування компетентностей учасників освітнього процесу на основі хмаро орієнтованих інформаційно-освітніх систем. Вісник НАПН України, 3(1), 1–6. <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2021-3-1-2-3>
- Глушко, О. (2017). Європейський вектор освітніх реформ в Україні. Український Педагогічний журнал, (4), 5–11. <https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/view/559>
- Глушко, О. (2021). Компетентнісний підхід в освіті: європейський досвід. Науково-педагогічні студії, (5), 8–21. <https://doi.org/10.32405/2663-5739-2021-5-8-21>
- Глушко, О. (2023). Стратегічний та законодавчий рівні реформування змісту шкільної освіти на компетентнісних засадах у країнах ЄС. Український Педагогічний журнал, (4), 45–58. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2022-4-45-58>
- Кремень, В., Гриневич, Л., Луговий, В., & Таланова, Ж. (2021). Формування цифрової компетентності у школі: кадрові виклики і відповіді для України. Український Педагогічний журнал, (4), 6–28. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2021-4-6-28>
- Локшина, О. (2019). Європейська довідкова рамка ключових компетентностей для навчання впродовж життя: оновлене бачення 2018 року. Український Педагогічний журнал, (3), 21–30. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2019-3-21-30>
- Ляшенко, О., & Топузов, О. (2021). Науковий супровід модернізації змісту базової середньої освіти: проблеми і виклики. Український Педагогічний журнал, (4), 29–36. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2021-4-29-36>
- Овчарук, О. В. (2020). Сучасні підходи до розвитку цифрової компетентності людини та цифрового громадянства в європейських країнах. Інформаційні технології і засоби навчання. 2 (76), 1–13. <https://lib.iitta.gov.ua/720330/1/3526-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-16187-1-10-20200430.pdf>
- Редько, В., & Теличко, Н. (2022). Моделювання процесу формування в учнів закладів загальної середньої освіти міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності засобами мовленнєвих ситуацій. Проблеми сучасного підручника, (28), 155–169. <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2022-28-155-169>
- Шпарик, О. (2021). Концептуальні засади цифрової трансформації освіти: європейський та американський дискурс. Український педагогічний журнал, 4, 66–76. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2021-4-65-76>
- Barrett, M. (2018). How schools can promote the intercultural competence of young people. *European Psychologist*, 23(1), 93–104. <https://doi.org/10.1027/1016-9040/a000308>
- Borghetti, C. & Barrett, M. (2023). What do I need to know about quality and equity in the assessment of plurilingual, intercultural and democratic competences and the use of portfolios? In book M. Byram, M. Fleming & J. Sheils (Eds.), *Quality and Equity in Education: A Practical Guide to the Council of Europe Vision of Education for Plurilingual, Intercultural and Democratic Citizenship* (pp. 114–135). Bristol: Multilingual Matters. <https://doi.org/10.21832/BYRAM4020>
- Council of the European Union. (2006). Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 on key competences for lifelong learning. (2006/962/EC). Official Journal of the European Union, 30.12.2006. L 394/10-394/18 EN. <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:394:0010:0018:en:PDF>
- Council of the European Union. (2018). Recommendation of 22 May 2018 on key competences for lifelong learning (Text with EEA relevance) (2018/C 189/01). Official Journal of the European Union, Vol. 61, 1–13. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&rid=7](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&rid=7)

- Dzhurylo, A., Hlushko, O., & Shparyk, O. (2021). Innovative approaches to formulation and development of soft skills of secondary school students in the context of Ukraine's integration into the European education area. *Education: Modern Discourses*, 4, 39–49. <https://doi.org/10.37472/2617-3107-2021-4-05>
- European Commission, European Political Strategy Centre. (2017). 10 trends transforming education as we know it. Publications Office. <https://data.europa.eu/doi/10.2872/800510>
- Liashenko, O. (2019). Modernization of the general secondary education content as the basis of reforming the Ukrainian school. *Education: Modern Discourses*, 2, 126–133. <https://doi.org/10.32405/2617-3107-2019-1-15>.
- Lokshyna, O. (2018). The European Dimension of the Competence-based School Education in Ukraine. *Revista de Pedagogie – Journal of Pedagogy*. Bucharest (Romania), (1), 47–64. <https://doi.org/10.26755/RevPed/2018.1/47>
- OECD. (2018). The Future of Education and Skills. *Education 2030. The Future We Want*. 23 p. [https://www.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%20\(05.04.2018\).pdf](https://www.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%20(05.04.2018).pdf)
- OECD. (2019). OECD Future of Education and Skills 2030. OECD Learning Compass 2030. A Series of Concept Notes. 146 p. https://www.oecd.org/education/2030-project/teaching-and-learning/learning/learning-compass-2030/OECD_Learning_Compact_2030_Concept_Note_Series.pdf
- Sala, A., Punie, Y., Garkov, V. and Cabrera Giraldez, M. (2020). LifeComp: The European Framework for Personal, Social and Learning to Learn Key Competence, EUR 30246 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg. 82 p. <https://doi.org/10.2760/302967>
- Topuzov, O. & Golovko, M. (2019). Strengthening the competence orientation of the natural science school education content as condition of all-round development of a personality. *Education: Modern Discourses*, 2, 134–140. <https://doi.org/10.32405/2617-3107-2019-1-16>

References

- Barrett, M. (2018). How schools can promote the intercultural competence of young people. *European Psychologist*, 23(1), 93–104. <https://doi.org/10.1027/1016-9040/a000308> (in English).
- Borghetti, C. & Barrett, M. (2023). What do I need to know about quality and equity in the assessment of plurilingual, intercultural and democratic competences and the use of portfolios? In book M. Byram, M. Fleming & J. Sheils (Eds.), *Quality and Equity in Education: A Practical Guide to the Council of Europe Vision of Education for Plurilingual, Intercultural and Democratic Citizenship* (pp. 114–135). Bristol: Multilingual Matters. <https://doi.org/10.21832/BYRAM4020> (in English).
- Bykov, Yu. V. (2021). Formuvannya kompetentnosti uchasykh osvithnoho protsesu na osnovi khmaro oriyentovanykh informatsiino-osvithnykh system. *Visnyk NAPN Ukrainy*, 3(1), 1–6. <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2021-3-1-2-3> (in Ukrainian).
- Council of the European Union. (2006). Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 on key competences for lifelong learning. (2006/962/EC). Official Journal of the European Union, 30.12.2006. L 394/10-394/18 EN. <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:394:0010:0018:en:PDF> (in English).
- Council of the European Union. (2018). Recommendation of 22 May 2018 on key competences for lifelong learning (Text with EEA relevance) (2018/C 189/01). Official Journal of the European Union, Vol. 61, 1–13. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&rid=7](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&rid=7) (in English).
- Dzhurylo, A., Hlushko, O., & Shparyk, O. (2021). Innovative approaches to formulation and development of soft skills of secondary school students in the context of Ukraine's integration into the European education area. *Education: Modern Discourses*, 4, 39–49. <https://doi.org/10.37472/2617-3107-2021-4-05> (in English).
- European Commission, European Political Strategy Centre. (2017). 10 trends transforming education as we know it. Publications Office. <https://data.europa.eu/doi/10.2872/800510> (in English).
- Hlushko, O. (2017). Yevropeyskyi vektor osvithnykh reform v Ukraini. *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal*, 4, 5–11. <https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/view/559/489> (in Ukrainian).
- Hlushko, O. (2021). Kompetentnisnyi pidkhid v osviti: yevropeyskyi dosvid. *Naukovo-pedahohichni studii*, (5), 8–21. <https://doi.org/10.32405/2663-5739-2021-5-8-21> (in Ukrainian).
- Hlushko, O. (2023). Stratehichnyi ta zakonodavchyi rivni reformuvannya zmistu shkilnoi osvity na kompetentnisnykh zasadakh u krainakh YeS. *Ukrainskyi Pedahohichnyi zhurnal*, (4), 45–58. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2022-4-45-58> (in Ukrainian).

- Kremen, V., Hrynevych, L., Luhovyi, V., & Talanova, Zh. (2021). Formuvannya tsyfrovoy kompetentnosti u shkoli: kadrovi vyklyky ividpovidi dlia Ukrainy. *Ukrainskyi Pedahohichnyi zhurnal*, (4), 6–28. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2021-4-6-28> (in Ukrainian).
- Liashenko, O. (2019). Modernization of the general secondary education content as the basis of reforming the Ukrainian school. *Education: Modern Discourses*, 2, 126–133. <https://doi.org/10.32405/2617-3107-2019-1-15>. (in English).
- Liashenko, O., & Topuzov, O. (2021). Naukovi suprovid modernizatsii zmistu bazovoi serednoi osvity: problemy i vyklyky. *Ukrainskyi Pedahohichnyi zhurnal*, (4), 29–36. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2021-4-29-36> (in Ukrainian).
- Lokshyna, O. (2018). The European Dimension of the Competence-based School Education in Ukraine. *Revista de Pedagogie – Journal of Pedagogy*. Bucharest (Romania). (1), 47–64. <https://doi.org/10.26755/RevPed/2018.1/47> (in English).
- Lokshyna, O. (2019). Yevropeiska dovidkova ramka kluchovykh kompetentnosti dlia navchannia vprodovzh zhyttia: onovlene bachennia 2018 roku. *Ukrainskyi Pedahohichnyi zhurnal*, (3), 21–30. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2019-3-21-30> (in Ukrainian).
- OECD. (2018). *The Future of Education and Skills. Education 2030. The Future We Want*. 23 p. [https://www.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%20\(05.04.2018\).pdf](https://www.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%20(05.04.2018).pdf) (in English).
- OECD. (2019). *OECD Future of Education and Skills 2030. OECD Learning Compass 2030. A Series of Concept Notes*. 146 p. https://www.oecd.org/education/2030-project/teaching-and-learning/learning/learning-compass-2030/OECD_Learning_Compass_2030_Concept_Note_Series.pdf (in English).
- Ovcharuk, O. V. (2020). Suchasni pidkhody do rozvytku tsyfrovoy kompetentnosti liudyny ta tsyfrovoho hromadianstva v yevropeiskykh krainakh. *Informatsiini tekhnologii i zasoby navchannia*. 2 (76), 1–13. <https://lib.iitta.gov.ua/720330/1/3526-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-16187-1-10-20200430.pdf> (in Ukrainian).
- Redko, V., & Telychko, N. (2022). Modeliuvannia protsesu formuvannia v uchniv zakladiv zahalnoi serednoi osvity mizhkulturnoi inshomovnoi komunikativnoi kompetentnosti zasobamy movlennievych sytuatsii. *Problemy suchasnoho pidruchnyka*, (28), 155–169. <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2022-28-155-169> (in Ukrainian).
- Sala, A., Punie, Y., Garkov, V. and Cabrera Giraldez, M. (2020). *LifeComp: The European Framework for Personal, Social and Learning to Learn Key Competence*, EUR 30246 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg. 82 p. <https://doi.org/10.2760/302967> (in English).
- Shparyk, O. (2021). Kontseptualni zasady tsyfrovoy transformatsii osvity: yevropeyskyi ta amerykanskyi dyskurs. *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal*, 4, 66–76. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2021-4-65-76> (in Ukrainian).
- Topuzov, O. & Golovko, M. (2019). Strengthening the competence orientation of the natural science school education content as condition of all-round development of a personality. *Education: Modern Discourses*, 2, 134–140. <https://doi.org/10.32405/2617-3107-2019-1-16> (in English).

Oksana Glushko, Candidate of Pedagogical Sciences (PhD), Research Fellow at the Comparative Education Department Institute of Pedagogy of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

Research interests: comparative pedagogy, educational policy of the European Union, its features and implementation, issues of theory and practice of school education modernization in the European region, educational reforms and pedagogical innovations in the EU and Ukraine, transformation of educational content to competency-based approaches.

THE EUROPEAN FRAMEWORK FOR PERSONAL, SOCIAL AND LEARNING TO LEARN KEY COMPETENCE (LIFECOMP): CONCEPTUAL DIMENSION

Abstract. The author emphasizes the transformation processes in the European educational space, where the competence-based approach to learning is increasingly playing a key role. The purpose of The European Framework for Personal, Social and Learning to Learn Key Competence (LifeComp) is characterized. It is noted that the “Personal, Social and Learning to Learn” competence has been recognized as a key competence, in accordance with the Recommendation of the European Parliament

and of the Council of Europe on Key Competences for Lifelong Learning (2018). The LifeComp Framework considers “Personal, Social and Learning to Learn” as a set of competences related to all areas of life that can be acquired through formal, non-formal and informal education. The importance of forming and developing key and transversal competences in citizens is substantiated, since they contribute to and provide the basis for the successful professional development of each person, personal fulfillment and active citizenship.

The analysis of The European Framework for Personal, Social and Learning to Learn Key Competence shows that it is conceptual and innovative in nature. The list of competences is defined and the structure of the LifeComp Framework is considered.

It is emphasized that the LifeComp Framework identifies exactly those competences that can be taught, in particular at school. It is concluded that LifeComp can be used as a basis for the development of curricula and educational activities that promote personal, social development and learning skills. Prospects for further research are identified, which include the use of the LifeComp Framework in the field of educational policy and in practice in educational institutions.

Keywords: European Reference Framework of Key Competences for Lifelong Learning; The European Framework for Personal, Social and Learning to Learn Key Competence; European Union; secondary education; key competences; skills; transversal competences.